A° 1829. № 54.

BREDASCHE COURANT.

Zaturdag den 17 October.

NEDERLANDEN.

[illegible], den 10 October.

Volgens de Augsburgsche Algemeine Zeitung, zou een Courrier, welke van Konstantinopel naar Parijs ging, op den 9den dezer, bij zijnen doortogt door Munchen, verzekerd hebben, dat de, op den 14den september, te Adrianopel geteekende vrede, op den 19den daaraanvolgenden, nog niet door den Sultan geratificeerd zou zou zijn. Indien deze tijding eenigen grond heeft, dan moet men gelooven, dat Mahmouth zich nog met de hoop op eene of andere uitkomst voedt, en dat hij misschien kennis droeg van den marsch der 35,000 Albanezen, welke, volgens brieven van Bucharest, zich, over Sophia, eenen weg naar Adrianopel trachten te banen. De opgemelde Algemeine Zeitung geeft, dat het in dat geval niet onmogelijk wezen zou, dat de Turken van dat berigt gebruik maakten, om eenen voordeliger vrede te bedingen, en besluit, uit het nog niet officieel publiek maken der vredes artikelen, dat het door den courrier voormeld verhaalde zich schijnt te bevestigen. Men is, vervolgt dat blad, des te nieuwsgieriger, om deze voorwaarden te kennen, daar het moeijelijk te begrijpen is, hoe zulke ingewikkelde belangen binnen zoo weinige dagen overeengebragt hebben kunnen worden, vooral wanneer men [illegible] vrede zou onderhandeld hebben. De Algemeine Zeitung vergeet hier bij op te merken, dat de Russen voor de poorten van Konstantinopel stonden en den vrede voorgeschreven hebben, zoo dat er niet veel belangen meer overeen te brengen vielen. (Zie overigens de art. Groot-Brittannie en Frankrijk hier onder).

— De aanbesteding tot het maken van een gebouw tot vereeniging der beide gebouwen, dienende tot garnizoens zieken-zaal binnen deze vesting, zal, op aanstaande dingsdag den 20sten October, des morgens ten elf ure, in het logement, genaamd Prins Kardinaal alhier, plaats hebben, alwaar het bestek ter lezing ligt; zullende nadere inlichting te bekomen zijn bij den eerst aanwezende ingenieur in deze stad.

— De heer Kamphuisen, sedert twee en dertig jaren bij het Hollandsche tooneel te Amsterdam geëmploijeerd geweest zijnde, echter onlangs van de directie zijn afscheid bekomen hebbende, heeft zich op maandag den 4den dezer, in den tuin achter zijn huis een mes in het hart geboord; zijne echtgenoote die voor het raam stond en van dit ongelukkig geval ooggetuige was, snelde naar den tuin en rukte hem het mes uit de wonde; hij leefde almtoen nog een paar dagen, en overleed woensdag den 6den. Men wil, dat zijn verzoek, om hem toe te staan nog eene laatste voorstelling te geven, en het Amsterdamsche publiek voor deszelfs hem zoo lang betoonde gunst zijnen dank te betuigen, hem door de directie afgeslagen zijnde, aanleiding tot deze wanhopige daad heeft gegeven.

— Gedurende eenige dagen hebben wij het genoegen, het verdienstelijk gezelschap hoogduitsche tooneelisten en zangers, onder directie van den heer J. C. Schultze, binnen onze muren, hetgeen ons in de gelegenheid heeft gesteld, hunne [illegible] gaven te bewonderen. Krachtvol en roerend was hunne voorstelling van Joseph in Egypte, en wij zien dus met groot verlangen hunne tweede representatie, zijnde DER FREIJSCHUTZ, bewerkt naar FRIEDERICH KIND, op morgen, zaturdag avond, te gemoet.

'S HAGE, — 15 October.

De eerste audientie, op gisteren bij Z. M., sedert Hoogstdeszelfs terugkomst uit Brussel gehouden, is zeer talrijk geweest; men heeft daarbij opgemerkt onderscheidene commissien uit de stedelijke regeringen van onderscheidene plaatsen, benevens verscheidene commissien uit de schutterijen.

— Naar men verneemt zal de opening der staten-generaal op de wijze, als bij het programma van 1827 bepaald is, plaats hebben.

— Z. Exc. de minister van binnenlandsche zaken is eergisteren avond alhier aangekomen.

— Heden wordt van Arnhem het achtste bataillon verwacht, hetwelk, gedurende het residentie-jaar, alhier bezetting zal houden.

Het 3de bataljon gemobiliseerd, dat te Mastricht gedetacheerd, en bestemd is om te dezer stede garnizoen te houden, bevindt zich herwaarts op marsch, en wordt aanstaanden zaturdag alhier verwacht. Den 11 dezer is hetzelve door Antwerpen getrokken, en aldaar met veel plegtigheid ingehaald door de officieren, muzikanten enz., der 5de afdeeling militie. In den namiddag heeft in die stad een banket der officieren van de beide korpsen plaats gehad, waar broederlijke eensgezindheid heeft geheerst, en verscheidene toasten op het heil van den koning en het koninklijke gezin zijn gedronken.

— De heer Fontein-Verschuir, burgemeester van Alkmaar en lid van de tweede kamer der staten-generaal, is tot staatsraad in buitengewonen dienst benoemd.

GENT, — 15 October.

Ons Journal Politique, Commercial et litteraire bevat het volgend geestig artikel onder het opschrift van

Kweekerij van Publicisten.

Le Courrier des Pays-Bas kondigt, met eene grappige koelbloedigheid, eene inrigting van [illegible] onderwijs, een kostschool van zekeren heer B.... aan, in welke deze waardige leermeester zijne kweekelingen wegens alle groote constitutionele vraagstukken zal onderrigten, vooral wegens dat over de jury.

Wij noodigen onze lezers uit tot de opmerking hoe moeijelijk het worden zal, om te zien hoe de door den heer B.... onderwezen babbetjes, wanneer de Tweede Kamer der staten-generaal de jury verwerpt, de vraag oneindig beter, dan onze afgevaardigden te zullen begrijpen.

Men zegt zelfs, maar wij willen er niet voor in staan, dat, in deze eenig in hun soort zijnde kostschool, de kinderen de grondwet zullen leeren opzeggen, [illegible] af zullen wezen.

Dat de vrijheid der drukpers hun te gelijk met het A. B. C., de wet op de verkiezingen hun tevens met ba, be, bi, bo, bu en de ministeriele verantwoordelijkheid hun met het declineren van mensa zal worden ingeprent. Met een woord, dat zij de verheventste constitutioneele vraagstukken, te gelijk met de sprookjes van moeder de gans zullen leeren, zoodra zij slechts eenigzints vlug zullen kunnen lezen.

Wat zullen vooral die onze afgevaardigden, welke de jury en verscheiden andere kwestien niet te best begrijpen, verheugd zijn, indien zij zich in de kostschool kunnen vervoegen en zeggen: »Lieve jongens, ik zal u een ulevelletje geven, indien gij mij zeggen wilt, wat eigenlijk de ministeriele verantwoordelijkheid is."

— Z. M. de koning van Napels heeft in het bestuur van het Koningrijk der beide Sicilien, gedurende deszelfs afwezen, voorzien, door zijnen doorluchtigen zoon, den hertog van Kalabrie, de magt van het alter ego op te dragen. H. H. M. M. zullen met de jonge koningin van Spanje, den 30sten september, van Napels vertrokken zijn, en eenige dagen te Rome verblijven, alwaar prachtige feesten zullen plaats hebben. Tot het verblijf dier vorstelijke personen te vieren. De geschenken voor de jonge vorstin worden grootendeels binnen deze stad vervaardigd. De nieuwsgierigen gaan onder anderen, ten huize van den heer Lemileu, een fabrijkant in bronswerken [illegible], eene zeer schoone bid-bank bewonderen. Dit stuk [illegible] van de groote van een gewoon kerk-altaar en versierd met schoone werken in brons, welke de acht meest in Spanje vereerde heiligen voorstellen, en met eene schilderij in porcelein of plateel, naar de vermaarde schilderij van Raphael (de transfiguratie) vervaardigd. Boven aan staat een verguld bronzen Christus-beeld met twee aanbiddende engelen van hetzelfde metaal. Het geheele meubel is van Mahony-hout en is van binnen van een orgel voorzien, dat, van zelf, verschilende kerkelijke muzijkstukken uitvoert.

— Van 's Gravesande wordt in dato 12 October berigt, dat alhier op den 9den dier maand, des voormiddags ten elf ure, in de nabijheid van de Pan en de Schuur gestrand is het pruisische galjas-scheepje *die Hoffnung*, kapit. *Gotthilff Jansen*, van Stettin naar Hull bestemd, beladen met raapkoeken. De lading zal geheel weg zijn en van het schip insgelijks weinig te regt komen. De kapitein en de kok zijn verdronken; de overige drie manschappen der equipage zijn gered.

PRUISSEN.

Berlijn, — 10 October.

Zijne koninklijke hoogheid prins *Albrecht* is van hier naar 's Hage vertrokken.

— Den 29 september is de tijding van het sluiten van den vrede te Petersburg aangekomen en met 101 kanonschoten van de Peter-Paul-vesting aan de inwoners bekend gemaakt.

— Zijne Majesteit de keizer van Rusland heeft den generaal graaf *Diebitsch*, uit erkentelijkheid voor zijne uitstekende diensten, de ridder-orde van St. George van de eerste klasse gezonden.

GROOT-BRITANIEN.

Londen, — 12 October.

Heden zijn de depêches van sir *Robert Gordon*, dit Konstantinopel den 15den september gedagteekend, bij het ministerie van buitenlandsche zaken aangekomen. Hij had eene kopij van het, den 14den september, geteekende traktaat bekomen, hetwelk bij deze depêches gevoegd is. Wij zijn in staat gesteld, zegt *the Courier*, te verklaren, dat de door de fransche dagbladen vermelde voorwaarde, houdende, dat de doorvaart door den Bosphorus voor de schepen van alle de met Rusland en de Porte in vrede levende volken open gesteld zal worden, niet in dat traktaat te vinden is; daaromtrent wordt alleen bepaald, dat de vaart op de Zwarte Zee vrij zal zijn voor de schepen van alle de *met de Porte in vrede levende volken*, zonder dat er een woord gemeldt wordt van de betrekkingen, welke eventueel tusschen die volken en Rusland zouden mogen bestaan.

Deze depêches zijn dadelijk naar den graaf *van Aberdeen* opgezonden, welke zich te Windsor bevindt, alwaar Z. M. heden eenen raad van ministers houdt.

De *Morning Chronicle* zegt, dat, naarmate de verschillende bepalingen van het vredesverdrag van Adrianopel meer bekend worden, men ook meer en meer over het harde van [illegible] wordt. Zij hebben, volgens dat blad, [illegible] tot een in zeer krachtige bewoordingen [illegible] protest van de europesaansche ambassadeurs [illegible] Engeland en Frankrijk hebben het grootste deel daarvan genomen en indien de overige mogendheden zich nog niet zoo krachtig hebben uitgelaten, moet men daaruit niet besluiten, dat de waarschijnlijke gevolgen van het traktaat hun onverschillig zijn. Oostenrijk is verre van deszelfs misnoegen te ontveinzen.

— Particuliere brieven van Lissabon, heden morgen aangekomen, melden, dat de tijding van eenen opstand, welke op Madera zou uitgebarsten is, aldaar was aangebragt.

FRANKRIJK.

Parijs, — 13 October.

De koning heeft den marquis *de Rayneval* tot deszelfs gezant te Weenen en den marquis *de Gabriac* tot ambassadeur in Zwitserland benoemd.

— De tijding van het terug roepen van een groot aantal officieren in de kaders des legers, welke, sedert verscheiden jaren, op tractement van non activiteit gesteld waren, wordt, naar het schijnt, van alle kanten bevestigd.

— Het vredes traktaat tusschen Rusland en de Porte is bij het gouvernement en het corps-diplomatique alhier aangekomen. Men begrijpt niet, waarom hetzelve niet publiek gemaakt wordt. Zoo men wachten tot dat het in de officiële courant van Petersburg verscheen.

— Onder de menigvuldige geruchten wordt verhaald, dat het ministerie twee belangrijke ontwerpen aan de kamers zal voordragen, namelijk een om de wet op de verkiezingen te wijzigen en een om de bestaande wetgeving op de drukpers te veranderen. Ook zegt men, dat aan den heer *de Montbel* opgedragen zou zijn het maken van eene ordonnantie voor de organisatie der gemeente- en departementale besturen, volgens het plan der wet, die, in de eerste jaren na het herstellen van het koninklijk gezag, aan de kamers voorgelegd en daarna aan eene commissie verzonden is geworden, die deswege nooit eenig rapport heeft uitgebragt. Bij deze concept-ordonnantie werd de verkiezing aan eene zekere aristocratie opgedragen en de kandidatuur aan eene groote menigte schat-pligtigen. Volgens de nieuwe ordonnantie zou de voordragt van kandidaten aan de kiezers blijven, en de verkiezing of benoeming door het gouvernement geschieden. Zoo zou men ook met de aanstelling der municipale vergaderingen handelen, van de algemeene departementale raden af tot de municipale raden der kleinste gemeenten toe.

— In de stad Auxerre heeft het volgende vreesselijke voorval plaats gehad: Op den 5den dezer kwam een man, van eene groote gestalte, eene edele en zelfs majestueuse houding hebbende, in eene berline aldaar aan. Op het zien eener jonge dochter, welke voor de deur van eenen winkel stond, springt hij het rijtuig uit, vat het meisje bij den arm en stoot het eenen dolk in het hart. Onmiddelijk daarop springt hij weder in de berline en jaagt spoorslags voort.

Mengelingen.

Een gewigtig en belangrijk oogenblik begint te naderen, hetwelk geheel Nederland met verlangen te gemoet ziet. De opening der kamers, en de daarbij plaats hebbende aanspraak van Z. M., zal een maatstaf zijn, waar men het te houdene gedrag der vertegenwoordigers des volks zal kunnen afmeten. De afgeloopene zitting eindigde met een bang vooruitzigt voor de volgende, dewijl er eene verbitterende verwijdering tusschen de leden der kamer, der noordelijke en zuidelijke gewesten van ons schoon en dierbaar vaderland scheen plaats te grijpen. Ieder bezadigd en zijn vaderland liefhebbend Nederlander zag met bedroeven neder op de vorming van twee partijen, die dikwerf de belangen van den Staat uit het oog verloren, om hunne eigenliefde, in de dagbladen van de eene of andere partij, door de vleijendste bewoordingen gestreeld te zien. — Te zeer viel deze handelwijze in het belang van eenige dagbladschrijvers, om deze opkomende vlam niet aan te wakkeren; te veel zagen zij hunne inteekening-lijsten vermeerderen, om bezadiging te prediken en de opmerkzaamheid op de oude spreuk *Eendragt maakt Magt* te vestigen.

Naauwelijks was de zitting gesloten, of *de algemeene kreet* ging in het *zuiden* tegen het *noorden* op, die helaas weldra aldaar eene *echo* verkreeg. — Van wederszijde hadden er verongelijkingen en beledigingen plaats, en beiden verdiepten zich in beoordeelingen en bespiegelingen, die zich door ongerijmdheid deden kenmerken. Beiden vermeenden echter *vrede* te prediken, en de naam van *broeder* werd dikwerf gebruikt in eenen zin, waarvoor men het woord vijand zonder zinstoring had kunnen plaatsen.

De beste monarch werd in zijne bedoelingen, om voorspoed en volksgeluk in Nederland [illegible]. Te vergeefs trachtte men dit ontwerp te bemantelen, het [illegible] ministers [illegible] vallen: het streven van velen, om eene merkbare verwijdering van den troon te doen plaats grijpen, was helaas! al te zigtbaar.

Deze handelwijze was in het oog van iederen onpartijdigen aanschouwer der staatsgebeurtenissen, grievend, en menigmaal namen wij de pen in de hand, om alles aan te wenden, ten einde beide partijen te trachten te vereenigen, tot het welzijn van den Staat; — om alle handen in een te doen slaan, ten einde het roer der staatshulk in de handen van onzen geliefden Koning te bevestigen. Doch het tijdstip scheen ons tot hiertoe nog niet gunstig; de uitvloeijingen van de tegenpartij nog niet zijn geëindigd, [illegible] wenk te geven.

Eindelijk is het oogenblik daar. — De nieuwsgierigheid naar de uitkomst van de aanstaande zitting op het hoogst gespannen; de stoffe tot opwinding der gemoederen uitgeput. Nu kunnen wij bezadiging prediken; bedaardheid, standvastigheid, vaderlandsliefde en eendragt aanprijzen.

Hebben de ministers des konings gedwaald, dwalen zij nog, waartoe hun dan in een bespottelijk daglicht stellen? Waartoe hen beleedigende uitdrukkingen gebruiken? Zijn dezen wel te regt wijzende? Voeren dezelve de gemoederen nog niet meer op tot tegenkanting? Door deze middelen overtuigt men niet, integendeel, de hartstogten spelen hierbij altijd eene te groote rol. Een nieuw ontwerp van budjet zal te berde komen; een ontwerp van wet voor het onderwijs aangeboden en mogelijk de verdere regeling van de regtspleging tot beoordeeling overgegeven worden. — Das zullen van te veel gewigt, om daarvan niet alle persoonlijke belangen te verwijderen.

Vertegenwoordigers van het volk! Uwe taak is groot, is moeijelijk in derzelver uitvoering, doch de medewerking van onzen geliefden Koning verzekert U. vooraf van eene goede uitkomst. Geeft goede wetten aan Nederland, laat betalen na gelang van de behoeften van den Staat, want deze kunnen niet gedwongen worden, en de nagedachtenis aan de *zitting van 1830* zal altijd eene aangename en zegenende herinnering in het hart van ieder weldenkend Nederlander te weeg brengen.

X

LETTERKUNDIGE BERIGTEN.

Oost-Indische Oorlogen

of

Listen, hinderlagen en verdedigings-wijze der inlandsche volken, waargenomen in de onderscheidene oorlogen, op de Moluksche eilanden, Cheribonsche, Bantamsche en Malakkasche landen; in de jaren 1817, 1818, 1819 en 1820.

Ten dienste der officieren en onder-officieren, dienst doende in de Indische Armée,

door den majoor

P. A. Vermeulen Krieger *Ridder der Militaire Willems Orde,*

thans gepensioneerd.

Te Breda bij Broese en Comp., 1829.

Zonder in eenig onderzoek te treden wegens de oorzaken der ongelukkige, steeds wederom ontbrandende oorlogen in Neerlands Indie, welke onze schatten en manschappen verslinden; zonder het vraagpunt aan te roeren, hetwelk sedert ettelijke jaren behandeld wordt, ja zelfs reeds verscheiden malen tot onderwerp der discussien van de Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft gestrekt, of namelijk onze bezittingen in Oost-Indien tegenwoordig wel voordeelen opleveren, evenredig aan de opofferingen, welke wij verpligt zijn, tot derzelver behoud te doen; — treden wij dadelijk ter zake. Wij willen den schrijver van het boekske, hetwelk thans het onderwerp van dit artikel uitmaakt, in het minste niet blameren over de gedurig in zijn werkje voorkomende uitdrukkingen van *laaghartige, verraderlijke, wreedaardige*, enz., van de wijze van oorlogen sprekende der in den titel hierboven genoemde Oost-Indische volken; welke misschien denken, dat zij hunnen huid mogen verweren op de wijze, zoo als zij best kunnen en veelligt dezelfde grieven zouden kunnen opperen, welke alle indische, door de Europeanen, ten onder gebragte volken in zulken grooten mate kunnen te berde brengen, en waarmede die in onze bezittingen, zoo dezelve al niet meer onder de tegenwoordige regering bestaan, onder het bestuur der voormalige Oost-Indische compagnie, insgelijks rijkelijk bedeeld waren. Wij willen ook den schrijver niet tegenwerpen dat er onder die arme Indianen nog geene *Puffendorffen* of *Grotiussen* opgestaan zijn, die hun het regt der volken, zoo min als *Vaubans* of *Koehoorns*, die hun *l' art de tuer par regle* geleerd hebben, want de schrijver is militair: hij moet alles, wat niet naar de gewone regelen des oorlogs behandeld wordt, al kwam dit dan ook volmaakt met de godsdienstige en zedelijke begrippen, ja met de phijsieke gesteldheid van deze zijne vijanden overeen, als, *valsch, laaghartig, verraderlijk* en *wreed* beschouwen. De oorlog met deze volken, het zij dan zoo het wille, eenmaal gevoerd wordende, is het de pligt van ieder officier, ja van ieder soldaat, om denzelven op de voor zijnen persoon en voor de geheele massa der troepen minst gevaarlijke en voor den lande minst schadelijke wijze te voeren, en, uit dat oogpunt beschouwd, is het boekje van den schrijver, een officier van distinctie, en bovendien een zeer bekwaam man, die, vier jaren lang, in deze oorlogen bevel gevoerd hebbende, met de wijze van strijden dezer natien volkomen bekend is, niet alleen doelmatig, maar zelfs hoogstnuttig, ja onontbeerlijk voor alle officieren en onderofficieren, welke het voornemen hebben, om aan de oorlogen in de Oost deel te gaan nemen.

Wij zullen den schrijver niet volgen in de beschrijving of eenigen analijsis maken van de veelvuldige, somtijds zeer vernuftige, somtijds ook zeer domme, maar, door het onbekende er van, en ook alleen door dat onbekende, altijd zeer gevaarlijke listen en lagen dezer onbeschaafde volkeren, maar vergenoegen ons met te zeggen, dat dezelve op zulk eene onopgesmukte, maar tevens onderhoudende wijze zijn voorgedragen, dat zelfs wij, die zekerlijk niet voornemens zijn, ooit aan den krijg in Oost-Indie het geringste deel te nemen, het boekske niet hebben kunnen nederleggen, alvorens het geheel te hebben uitgelezen, iets, dat ons tegenwoordig niet zeer dikwijls voorkomt.

Wij zullen ook onze lezers niet uitleggen, wat *tamboks, parangs, klewangs, pedangs, pajous, tjagamalan, koeskoesje*, enz., enz., alle aanvallende en verdedigende wapenen of andere werktuigen dier volken, zijn; zij zullen, des nieuwsgierig zijnde, eene volledige beschrijving daarvan in het werkje zelve, ja eenige daarvan, in zes bij hetzelve gevoegde keurige plaatjes, afgeteekend vinden. Wij kunnen echter niet nalaten, tot een staaltje van des schrijvers zorgvuldigheid in het waarschuwen tegen alles, wat de oorlog voerende troepen zou kunnen schadelijk zijn, en tevens tot eene proeve van deszelfs schrijftraat, onze lezers de middelen mede te deelen, welke hij tegen de vergiftiging door de inlanders opgeeft: » men moet," zegt hij, » nooit eenige inlanders uit de naburige dessas » (dorpen) in de legerplaatsen of bivouaks toelaten zonder de groot» ste voorzorgen: deze komen, kwanswijs uit dienstvaardigheid, » het zij om gekookte rijst aan de troepen te brengen, het zij, » om hen in het koken daarvan behulpzaam te zijn, enz. De » ondervinding heeft geleerd, dat, in de Bantamsche binnenlan» den, een geheel detachement Europeaansche officieren en solda» ten, door deze listige wijze van dienstbetoon, met slaapver» wekkende kruiden of rotten-kruid in het eten en drinken te » doen, is vermoord geworden; weshalve het altoos zeer raad» zaam is, dat de spijzen door de Europeëers zelve gekookt en » het benoodigde water daartoe aangehaald worden. Men behoort » zich zelfs van de zuiverheid der ongekookte levensmiddelen, die » men verpligt is, van hen te koopen, te verzekeren. Ja, de » klapper- of kokos-noten, welke zij aanbrengen, moeten, voorzig» tigheidshalve, in tegenwoordigheid van eenen officier of onder» officier worden opengehakt, dewijl zij anders, onder het open» hakken, hetgeen de Europeaan moeijelijk zelf kan doen, met » eene groote behendigheid, fijn gestoten rottenkruid in de melk of » noot weten te strooijen. Bijzondere zorg echter moeten de kom» manderende officieren dragen, dat geen hunner manschappen zich, » gedurende den nacht, met inlandsche vrouwlieden, bijzonder » met *tandhakers* of reizende danseressen inlaten, daar ook deze, » tot het beter slagen in de moordzuchtige oogmerken, door de » hoofden der muitelingen omgekocht worden, om zich, op eene » behendige wijze, de eene na de andere, in het bivouak, den » manschappen aan te bieden en op eene bedekte wijze slaapver» wekkende of sterke dranken uit te deelen, waardoor deze on» gelukkige bedrogenen in eenen diepen slaap of gevoellooze dui» zeligheid vervallen moeten en daarna door de laaghartige mui» telingen overrompeld en afgemaakt worden. Op deze wijze » werden, in het jaar 1806, in de Cheribonsche bovenlanden (dis» trikt Coeninggang), een onder-officier met veertien kavalleristen » in de armen van zoodanige omgekochte vrouwlieden vermoord."
De Indianen beschouwen misschien deze gevaarlijke *Delilas* als hunne *Deboraks* of *Judiths*, en niet alleen de indiaansche oorlogen, maar ook de jongste oorlogen der Franschen in Tyrol en Spanje hebben het gevaar van gefanatiseerde vrouwen aan de militairen geleerd.

De schrijver bepaalt zich overigens geenzins bij de in zijnen titel beloofde waarschuwingen tegen de listen en lagen der Indianen, maar vlecht hier en daar heilzame raadgevingen tot het in stand houden der gezondheid van de troepen in zijn belangrijk werkje, welke wij niet zullen herhalen, om den lezer het genoegen van deze in het boekske zelve te lezen, niet te benemen.

Wij zouden ook derhalve van het verslag, hetwelk wij van dat werkje geven, afstappen, ware het niet, dat eene bestrijding des schrijvers van het vooroordeel, als of de Indianen, door de Europeanen zelve onderwezen, welhaast gelijk in krijgskunde, en dan zeker in aantal, onze troepen zouden overtreffen, een vooroordeel, waarin verre het grootste aantal Nederlanders, wij in de eerste plaats, en de schrijver zelf, hebben gedeeld, ons ten pligt maakte, des schrijvers op ondervinding gegronde gevoelen dienaangaande mede te deelen.

De schrijver zegt namelijk, op bladz. 54: » dat, niettegen» staande aan duizenden inwoners 's jaars, gedurende twee eeuwen » (van 1606 af), afwisselend in onze koloniale land- en zee-dienst, » de behandeling van de groote en kleine oorlogs-wapenen op de » europische wijze is onderwezen en men hieruit zoude kunnen en » moeten afleiden, dat zich deze natiën, in die reeks van jaren, » den wapenhandel, even als de Europeanen, ten nutte gemaakt » zouden hebben, zulks echter, tot ons groot voordeel, het geval niet is." Hij geeft voor redenen daarvan op: 1°, de aangeboren vrees dezer natiën voor alle schrikwekkende, bulderende en bliksemende oorlogswapenen; 2°, de schaarsche gelegenheid, waarin zij, zelfs na langjarige onderrigting, zich bevinden, om zich eigen wapenen en ammunitie aan te schaffen, ten einde het geleerde te onderhouden; 3°, het gebrek aan bekwaamheid, om deze wapenen, zoo zij die magtig zijn, in goeden staat te onderhouden, vooral met betrekking tot de sloten van de kleine wapens, die zij in het geheel niet weten te repareren, en, 4°, het zeer slechte buskruid, hetwelk zij, wel is waar, in overvloed maken, maar waarin zij, zoo min als in hunne verwaarloosde wapenen, niet het geringste vertrouwen kunnen stellen, en eindigt, na verscheiden voorbeelden te hebben aangehaald, om dit zijn gevoelen te staven, met de verzekering, » dat deze volken nog wel twee » eeuwen zullen noodig hebben, alvorens, in den wapenhandel en » de wijze van oorlogen, met ons gelijk te staan."

Wij eindigen met den wensch, dat de schrijver de, in zijn voorberigt, gedane belofte moge vervullen, » om, ten vervolge op dit » boekje, ook zijne opmerkingen mede te deelen omtrent de

» waarde en de behandeling van den europeaanschen militair in Oost-» Indie, de noodwendige zorg voor deszelfs gezondheid en voeding, den geschiktsten onderdom en leefwijze voor het indische » klimaat, het nadeelige der groote fatigues, het nuttige der matige » en bestendige werkzaamheden, het onmisbare der maleische taal, » de hoogstnoodzakelijke overeenstemming tusschen de civiele ambtenaren en officieren, en het nut, om de inlandsche priesters » te vriend te houden, vooral op buitenposten, enz., enz. Zullende hij hiermede zijne landslieden de grootste dienst bewijzen, gelijk hij dan ook, met de uitgave van het onderhavig boekje, de naar Oost-Indie bestemde troepen reeds de onschatbaarste dienst bewezen heeft.

De boekhandel zoo als dezelve thans bestaat, kan voorzeker beschouwt worden, als eene van de voornaamste takken der volksnijverheid in de Nederlanden. De uitbreiding van deze, tot bevordering der beschaving en verlichting zoo nuttigen handel, maakt de vermeerdering van letterkundige berigten noodzakelijk.

Om dus aan het verlangen van velen onzer lezers te voldoen, zoo zijn wij van voornemen, van tijd tot tijd *letterkundige berigten* en *boekbeschouwingen* te geven, ons bepalende tot voorname letterkundige en wetenschappelijke werken; *brochures*, tijdschriften, dagbladen, enz.

Wij noodigen dus hiermede, de uitgevers van werken enz., uit, die verlangen dezelven aangekondigd te zien, dezen franco, aan de uitgevers dezer intezenden. *De Redactie.*

MARKT-PRIJZEN der Stad BREDA,

van den 9 October 1829.

	G. Ct.
Het Mudde Tarwe	*f* 11, 59
» » Rogge	– 5, 07
» » Boekweit	– 5, 90
Fijn Tarwen Meel of Bloem Ned. pond	– 0, 40
Grof » » » idem.	– 0, 20
Boter idem.	– 0, 60
't ½ Ned. pond Fijn Tarwe Brood	– 0, 20
De 1 » » Grof. idem.	– 0, 20
De 1 » » Boekweit.	– 0, 15
De 3 » » Roggen Brood.	– 0, 28
Zand Aardappelen (Vat of Mudde)	– 2, 50
Het 1000 Eiken Telhout	– 3, 00
» » Doof Hout.	[illegible]
De kar Spaanders.	– 3, 30
» » Struiken.	– 3, 30
De 100 Mutsaard	– 3, 20

Advertentiën.

VERKOOPING
VAN
IJZERWERK
EN
MEUBILAIRE GOEDEREN.

Op woensdag den 21sten October 1829, des voormiddags ten 10 ure, zal, in het gewone Venduhuis, op de Havermarkt te *Breda*, worden overgegaan tot den verkoop van de navolgende goederen, als: omtrent 100 staven best, zoo SIBERISCH, ZWEEDSCH als ENGELSCH, PLAT en VIERKANT, STAAF-IJZER. Zoo mede eene groote partij BOSSEN, ENGELSCH GEWALST en ONGEWALST BAND-IJZER als ook eene kwantiteit OUD SMEE-IJZER.

Verder eenige MEUBILAIRE GOEDEREN, als STOELEN, TAFELS, VLOERKLEEDEN, COMMODES, SECRETAIRES een KABINET, GLASWERK en PORSELEIN, Eenige zeer fraaije VUURHAARDEN en KACHELS, VROUWEN- en MANS-KLEEDEREN LEDIKANTEN en BEDDEN met hun toebehooren, KOPER, TIN en KEUKENGERIJF, eenige PLANKEN en AFBRAAK, en verdere nuttige voorwerpen, welke den dag te voren, op de gewone uren kunnen worden gezien.

H. ROEBOL,

BLOEMKWEEKER te OOSTERHOUT, berigt bij deze het geëerde publiek, dat bij hem te bekomen zijn, extra schoone VRUGTBOOMEN in bijzondere soort gekweekt; alsmede HEESTERS en BLOEMGEWASSEN, ASALIAS en RODODENDRUMS-PLANTEN.

Hij beveelt zich in een ieders gunst en belooft eene prompte bediening.

UIT DE HAND TE KOOP,

Twee KOETSPAARDEN van middelbaren ouderdom, in zeer goeden staat, om tevens onder den MAN te gebruiken; nader onderrigt hieromtrent bij de uitgevers dezer.

TOONEEL-BERIGT.

De HOOGDUITSCHE TOONEELLISTEN en ZANGERS, onder directie van *J. C. SCHULTZE*, hebben de eer het kunstminnend publiek te berigten, dat zij, met permissie der Wel Edele Achtbare Heeren Burgemeester en Wethouders alhier, eenige der BEROEMSTE TOONEEL-VOORSTELLINGEN zullen geven.

Gemelden zullen alles aanwenden om hunnen gevestigden roem ook hier te handhaven, en de voorstellingen zoo belangrijk mogelijk trachten te maken.

Op heden, zaturdag avond den 17den October, voor de tweede representatie de beroemde Opera,

HET VRIJSCHOT

of

DE ZWARTE JAGERS.

(DER FREISCHÜTZ.)

Groote Opera in 4 Bedrijven van *FRIEDERICH KIND* muzijk van *KARL MARIE VON WEBER*, met al hare verschijningen, theatralen toestel en verder groot spektakel.

De aanvang is precies ten 6 ure.

De prijzen der plaatsen zijn: EERSTE RANG, *f* 1, 45, TWEEDE RANG *f* 75 cents DERDE RANG 50 cents.

* * * Bij den Boekdrukker en Boekhandelaar T. J. WIJNHOVEN HENDRIKSEN, te Rotterdam, wordt uitgegeven:

I. Praktisch onderrigt nopens het dierlijk Magnetismus, door *J. P. F. Deleuze*, uit het fransch vertaald, met eene voorrede van *B. J. Meyer*, Magnetiseur te Rotterdam; prijs *f* 4 – 50. — Voorts alle de werken van *J. B. Meyer* over dat onderwerp.

II. Raadgevingen voor hen, welke hunne gezondheid wenschen te herkrijgen door het Magnetismus, door *P. R. van Wageningen*, Opzigter [illegible] te Rotterdam à 30 cents.

III. Onbedriegelijke Kenmerken voor den eenvoudigen Burger omtrent weduwen Fondsen, zijnde eene onmisbare handleiding, om te kunnen weten of men zijn geld wezenlijk nuttig voor zijne dierbare betrekkingen besteed, à 60 cents.

IV. *J. B. Jansenius*, de voortreffelijkheid van de Thee à 25 cents.

V. Keur van Geestige Anekdoten, à 30 cents.

VI. Beelden-gallerij met gekl. plaatjes, à 30 cents, hiervan zijn vijftien differente soorten.

VII. *Bartjens*, Rekenboek volgens de nieuwe berekening à 30 cents.

Alle deze en meer andere werken waarvan binnen eenige dagen, eene lijst *Gratis* te bekomen zal zijn, zijn mede voorhanden bij BROESE & Comp. te *Breda*.

INTEEKENING op POKEN'S WERKEN, waarvan het Berigt alom gratis is verkrijgbaar gesteld. — Deze Werken zullen in 6 deelen, op post formaat, geheel in den smaak van des Schrijvers Boertige reis in *Europa*, à *f* 1 : 20. per deel, worden uitgegeven, — welke inteekening tot 15 Nov. aanstaande is opengesteld. — De uitgave geschiedt bij den Boekhandelaar en Boekdrukker J. C. VAN KESTEREN te *Amsterdam*.

* * * Bij BROESE & Comp., te *Breda*, is ter perse, om tegen het begin van November in het licht te verschijnen OPMERKINGEN BETREFFENDE DEN HEER JACOTOT, HET ALOMVATTEND ONDERWIJS EN DE MILITAIRE NORMAAL-SCHOOL, door eenen *Officier*, [illegible] half jaar de lessen van *JACOTOT*, aan [illegible] school heeft bijgewoond.

I. *[illegible] over de alles omvattende leerwijze [illegible] benevens de beoordeeling van de voornaamste werken, die over dit onderwijs zijn in het licht verschenen.*

II. *Over den aard en strekking dezer leertrant.*

III. *Beschouwing der uitkomsten, die dit onderwijs op de militaire normaal-school, en andere inrigtingen heeft opgelevert.*

IV. *Opmerkingen betreffende deze leerwijze.*

Van deze *Brochure* zal, om aan het verlangen van den schrijver te voldoen, slechts een klein aantal exemplaren gedrukt worden.

Te BREDA, bij BROESE & Comp., Boekdrukkers en Boekverkoopers.